

RADIOTHERAPIE BIJ GYNAECOLOGISCHE KANKER

INHOUDSOPGAVE

Persoonlijke gegevens	3
<hr/>	
Hoofdstuk 1 Radiotherapie bij gynaecologische kanker	4
<hr/>	
Hoofdstuk 2 Voor de behandeling van start gaat	7
<hr/>	
Hoofdstuk 3 Uw behandeling in praktijk	11
<hr/>	
Hoofdstuk 4 Bijwerkingen	14
<hr/>	
Hoofdstuk 5 Veelgestelde vragen	16
<hr/>	
Notities	19
<hr/>	

PERSOONLIJKE GEGEVENS

Uw naam _____

Uw bestralingsschema ziet er als volgt uit

Totaal aantal bestralingen _____

Aantal keer per week _____

Uw behandelaar _____

Ons telefoonnummer **020 512 9111**

Bestralingstoestel

CT-scan

RADIODIETHERAPIE BIJ GYNAECOLOGISCHE KANKER

Wat is radiotherapie?

Radiotherapie betekent een behandeling met straling. Bij een uitwendige bestraling wordt gebruik gemaakt van een zeer krachtige röntgenstraling. Deze wordt opgewekt in het bestralingstoestel, de lineaire versneller. De straling dringt via de huid diep in het lichaam door.

De straling komt uit de kop van het bestralingstoestel. Hierin bevinden zich afschermingslamellen die in elke positie kunnen worden geschoven, zodanig dat het juiste bestralingsgebied gevormd wordt. Omgevende, gezonde weefsels worden op deze manier zoveel mogelijk afgeschermd.

Hoe werkt radiotherapie?

Het uitgangspunt van de radiotherapie is dat het erfelijk materiaal in de kankercel, het DNA, door de bestraling beschadigd wordt. Gezonde cellen worden ook beschadigd, maar hebben een beter vermogen om zich van deze schade te herstellen. Kankercellen kunnen van deze beschadiging in het DNA niet goed herstellen. Ze verliezen het vermogen zich te delen en sterven af.

Uw behandelaar

U wordt behandeld door een radiotherapeut-oncoloog of een physician assistant. Het is mogelijk dat deze nog in opleiding is. In onze informatie wordt altijd gesproken van behandelaar. Een radiotherapeut-oncoloog is een medisch specialist die patiënten met kanker behandelt met straling. Een physician assistant heeft een masteropleiding afgerond na een medische HBO-studie. Een physician assistant ziet zelfstandig patiënten in nauw overleg met een radiotherapeut-oncoloog.

De bestralingen worden uitgevoerd door radiotherapeutisch laboranten.

Radiotherapie bij gynaecologische kanker

Onder gynaecologische kanker wordt kanker in de baarmoeder, de baarmoederhals (cervix), de vagina, de schaamstreek (vulva) en/of eierstokken bedoeld. Er kan bestraald worden na een operatie, om de kans op het teruggroeien van de kanker zo klein mogelijk te maken. Bestraling kan ook op een zichzelf staande behandeling zijn. De radiotherapie kan dan gecombineerd worden met chemotherapie. Dit noemen we chemoradiatie.

Baarmoederhalskanker

Onder bepaalde voorwaarden zal de behandeling van baarmoederhalskanker bij voorkeur bestaan uit een combinatie van uitwendige radiotherapie en chemotherapie, gevolgd door een aantal inwendige bestralingen. Inwendige bestraling wordt ook wel brachytherapie genoemd. Is dit bij u het geval, dan zal u hier nog uitgebreid over worden geïnformeerd.

Wordt de behandeling gecombineerd met chemotherapie, dan volgt een afspraak bij een van onze internisten. Deze beoordeelt of u de behandeling kan ondergaan. De chemotherapie, Cisplatin, krijgt u eens per week. Voor de chemotherapie wordt u meestal vroeg in de ochtend opgenomen en op dezelfde dag gaat u 's avonds weer naar huis. De bestraling vindt aan het eind van de middag plaats.

U wordt voor de chemotherapie nog verder geïnformeerd door een verpleegkundige. Er vinden meestal 25 bestralingen plaats. Het is mogelijk dat de behandeling wordt gecombineerd met een hyperthermiebehandeling in het Amsterdam UMC, locatie AMC. Bij deze behandeling wordt de tumor een uur verwarmd tot 40 à 43°C. Gezonde cellen zijn tegen deze temperatuur bestand, kankercellen minder. Belangrijker is echter dat kankercellen met hyperthermie gevoeliger worden voor bestralingen.

Bestraling om uw klachten te verlichten

Als de kanker is doorgesloegen en/ of uitgezaaid naar andere delen van het lichaam, dan wordt een behandeling hier op aangepast. In plaats van genezing wordt een vermindering van klachten nagestreefd. De tumor wordt door de behandeling kleiner en in zijn groei geremd. Dit wordt een palliatieve behandeling genoemd. Uw behandelaar geeft u uitleg over de mogelijkheden en de verwachting van deze behandeling.

Overleg met verschillende specialisten

VOOR DE BEHANDELING VAN START GAAT

Uw eerste afspraak in het Antoni van Leeuwenhoek

Als ziekenhuis zijn wij verplicht uw identiteit vast te stellen en uw Burger Service Nummer en verzekeringsgegevens te registreren. Wanneer het uw eerste bezoek is aan het Antoni van Leeuwenhoek of als u uw identiteits- en/of verzekeringsgegevens nog niet hebt laten registreren, wordt u een kwartier voor uw afspraak verwacht bij de receptie van de afdeling Radiotherapie voor inschrijving. U dient hiervoor een geldig paspoort, identiteitsbewijs of rijbewijs mee te nemen.

Bij de receptiebalie krijgt u een sticker met uw barcode. Met deze barcode kunt u zich aanmelden voor uw toekomstige afspraken.

Op tijd komen

Vanzelfsprekend doet u uw best om op tijd op uw afspraken te zijn. Mocht u vertraagd zijn, wilt u dit dan doorgeven? U kunt hiervoor het algemene telefoonnummer van het ziekenhuis, 020 512 9111, bellen. Dit geldt ook als u in Hoofddorp wordt bestraald. Wilt u vermelden dat het om afspraken bij de afdeling Radiotherapie gaat? Aan de radiotherapeutisch laboranten bij uw bestralingstoestel wordt doorgegeven dat u verlaat bent. Uw afspraak gaat altijd door.

Bestralingstijden

Bij het inplannen van uw afspraken hebben de medewerkers van het Service Bureau die uw afspraken inplannen met veel voorschriften en andere afspraken rekening te houden. Hierdoor kunnen de tijden van de bestraling per dag verschillen. U kunt aangeven welke periode van de dag uw voorkeur heeft. Zij proberen hier zoveel mogelijk rekening mee te houden. Het is helaas niet mogelijk om altijd uw afspraken buiten verkeersdrukte in te plannen. Wordt u bestraald in Hoofddorp, dan kunt terecht bij de receptie van de afdeling Radiotherapie aldaar.

Als u in de periode van uw bestraling ook chemotherapie krijgt, dan moeten wij met andere afdelingen uw afspraken afstemmen. Uw afspraken worden dan al eerder ingepland.

eneo

CLINWS A2

Radiotherapie

NEC

Voorlichtingsgesprek

Om u zo goed mogelijk op de bestraling voor te bereiden, krijgt u voorafgaand aan de behandeling ook een gesprek met een voorlichtingsmedewerker. Tijdens dit gesprek komen vooral praktische zaken over uw behandeling aan bod. Er is veel ruimte voor het stellen van vragen.

Goudmarkers

Voor de behandeling van de baarmoederhals, vaginatop, of na een verwijdering van de baarmoeder, worden er goudmarkers geplaatst in de baarmoederhals of vaginatop. Hiermee wordt de positie van de baarmoederhals of de vaginatop goed zichtbaar op de CT-scan, en later ook bij de bestralingen. Goudmarkers zijn kleine gouden staafjes. U krijgt hiervoor een afspraak voorafgaand aan de CT-scan. Het plaatsen van de markers kan gevoelig zijn, maar is niet zo pijnlijk dat u verdoofd hoeft te worden.

CT-scan

Een CT-scan ter voorbereiding op de bestraling wordt altijd bij onze afdeling Radiotherapie in Amsterdam gemaakt. Bij een CT-scan worden er met behulp van röntgenstraling meerdere dwarsdoorsnede foto's van het te bestralen gebied gemaakt. Zo ontstaat een driedimensionaal beeld op de computer. Het is belangrijk dat u een gevulde blaas heeft bij het maken van de CT-scan. Deze gevulde blaas is ook nodig bij alle bestralingen. Hiermee wordt bereikt

dat de dunne darm zoveel mogelijk uit het bestralingsveld geduwd wordt, waardoor de irritatie door de bestraling op de darm verminderd.

Om zoveel mogelijk van dezelfde situatie uit te gaan, is het belangrijk dat u bij zowel de CT-scan als bij alle bestralingen dezelfde hoeveelheid water drinkt. Een uur voor uw afspraak bij de CT-scan en bij de bestralingen, plast u zoveel mogelijk uit. Vervolgens drinkt u direct 350 ml. water.

Zorg er wel voor dat u steeds voldoende heeft gedronken, zodat de blaas zich kan vullen.

Voor het maken van de CT-scan komt u op uw rug op een tafel te liggen, met een kussen onder uw knieën en onder uw hoofd. Uw armen zijn gekruist over lichaam. Uit een kastje in de ruimte van de CT-scanner komen laserlijnen die zich projecteren op uw lichaam. Op de kruisingen van de lijnen worden rond de heupen en op de buik tatoeagepunten gezet. Deze puntjes zullen altijd zichtbaar blijven.

Het maken van de CT-scan duurt een klein half uur.

CT-scan bij baarmoederhalskanker

De positie van de baarmoederhals kan per dag verschillen. Er worden daarom verschillende bestralingsplannen gemaakt. Zo kunnen we, als u bestraald wordt, door middel van een CT-scan die bij het bestralingsstoel vooraf aan uw bestraling wordt gemaakt, bepalen wat

de positie van de baarmoederhals is. Hierbij wordt het passende bestralingsplan gekozen. De verschillende bestralingsplannen worden gemaakt met behulp van twee CT-scans. De eerste CT-scan met een zeer volle blaas, de tweede met een lege blaas. Gedurende de dag vóór de CT-scan drinkt u meer dan gebruikelijk; in totaal ongeveer 2,5 liter. Blijft u meer dan gebruikelijk drinken tot één uur voor de CT-scan. Eén uur voor de CT-scan plast u helemaal uit en drinkt u direct en in één keer 500 ml water of zoveel dat uw blaas naar uw gevoel zeer vol is. Na de eerste CT-scan kunt u naar het toilet om uit te plassen. Na een uur wordt een tweede CT-scan gemaakt met een lege blaas. Voor de bestralingen geldt dat u steeds 350 ml. drinkt.

In bepaalde gevallen zal de CT-scan met contrastvloeistof worden gemaakt.

Bestralingsplan

Op de afbeeldingen van de CT-scan wordt het bestralingsgebied ingetekend. Bij bepaalde behandelingen worden hier ook andere scans bij gebruikt. Met speciale computerprogramma's wordt berekend wat de meest optimale opzet van de bestralingsbundels is. Hierbij is het belangrijk dat het te bestralen gebied de juiste dosis straling ontvangt en dat de omliggende gezonde weefsels zo weinig mogelijk worden belast. Uw behandelaar en andere deskundigen

toetsen dit zogenaamde bestralingsplan. Na goedkeuring kan uw bestraling starten.

Het maken van het bestralingsplan is een arbeidsintensief proces en kan enige dagen duren.

Eerste bestralingsafspraken

U ontvangt ongeveer een week na uw voorbereidende CT-scan uw eerste bestralingsafspraken. Deze afspraak wordt per email naar u gestuurd. Wilt u goed uw email, en soms ook uw spam-inbox, in de gaten houden? Als emailen niet mogelijk is, krijgt u een brief. Vindt uw eerste bestraling al snel plaats, dan wordt u hierover gebeld.

U kunt ook via www.avl.nl/MijnAVL uw afspraken inzien. De afspraken zijn steeds vanaf een donderdag voor een hele week in te zien.

Soms zijn uw afspraken al ingepland als u voor de voorbereidende CT-scan komt. Deze worden dan direct aan u doorgegeven.

UW BEHANDELING IN DE PRAKTIJK

Aanmelden

Met uw barcode kunt u zich aanmelden voor uw bestralingen. Dat doet u door de sticker voor de scanner te houden. Deze vindt u bij de ingang van de afdeling Radiotherapie. U ziet dan bij welk toestel u wordt verwacht. U neemt vervolgens plaats bij de wachtruimte van het desbetreffende bestralingstoestel. Soms wordt u eerst naar de receptiebalie van de Radiotherapie verwezen.

Uw afspraken

Op uw eerste bestralingsdag krijgt u bij de receptie uw afspraken voor de resterende week. Vanaf donderdag haalt u hier uw nieuwe afspraken op voor de week die komen gaat. Mogelijk zijn er afspraken gewijzigd die nog niet in mijnAVL te zien zijn.

De bestraling

Bij de bestralingen heeft u altijd een gevulde blaas. U heeft dan minstens een uur tevoren uitgeplast en een uur voor de bestralingsafpraak in een keer

350 ml. water gedronken.

Een radiotherapeutisch laborant haalt u op uit de wachtruimte en brengt u naar de kledkamer. U wordt met ontbloot onderlichaam bestraald. Neemt u een handdoek mee die u even om kunt slaan als u naar de bestralingsruimte gaat? Uw gegevens worden gecontroleerd door de laboranten. Zij zorgen ervoor dat u goed op de bestralingstafel komt te liggen. Ook in deze ruimte komen laserlijnen uit de muur, die op uw lichaam schijnen. Deze laserlijnen moeten samenvallen met tatoeagepuntjes die op uw lichaam staan. Wanneer uw positie op de bestralingstafel goed is, gaan de laboranten naar de bedieningsruimte. Regelmatig wordt uw positie gecontroleerd met behulp van een CT-scanner die met het toestel mee kan draaien. Als alles gecontroleerd en zo nodig aangepast is, wordt

de bestraling gestart. Op de monitoren wordt uw bestraling nauwgezet gevolgd. Zo nodig kunnen de laboranten contact houden met u via de intercom.

Het is belangrijk dat u stil blijft liggen. Afhankelijk van uw behandeling zal het toestel al draaiende de bestraling afgeven of zal het bepaalde posities innemen om u te bestralen.

De feitelijke bestraling duurt slechts enkele minuten. U hoort dan een zoemend geluid. Er is meer tijd nodig voor het nauwkeurig instellen van het bestralingsgebied, waardoor u per keer ongeveer vijftien minuten in de bestralingsruimte bent.

Controles in uw behandelperiode

In uw behandelperiode worden er controleafspraken gemaakt bij uw behandelaar of de physian assistant. Deze afspraken sluiten aan bij uw bestralingsafpraak. U meldt zich hiervoor bij de balie van de dokters-assistenten op onze afdeling. De afspraken worden gemaakt om het verloop van de behandeling te bespreken en de bijwerkingen te volgen. U krijgt advies hoe u het beste met de bijwerkingen om kunt gaan. Zo nodig wordt er medicatie voorgeschreven. Heeft u tussen deze afspraken door behoefte om uw behandelaar te spreken, dan kunt u dit aangeven bij de laboran-

ten van het bestralingstoestel of bij de doktersassistenten. In geval van afwezigheid van uw behandelaar kunt u door een collega worden gezien.

Diëtist

Het kan zijn dat u in de periode van uw behandeling gewicht verliest. Als dit bij u het geval is wordt er voor u een afspraak bij een diëtist gemaakt.

Na afloop van uw behandeling

Aan het eind van de bestralingsbehandeling blijft u enige tijd onder controle bij uw behandelaar. Hiervoor wordt een afspraak gemaakt op de polikliniek van het AVL. Deze controles zijn van belang om het effect van de behandeling en de mogelijke bijwerkingen te volgen. Eventuele bijwerkingen, zoals darmklachten, huidklachten en vermoeidheid, kunnen aan het eind van de behandeling en kort daarna het hevigst zijn.

De uitwerking van de bestraling zet zich nog geruime tijd voort, zodat het uiteindelijke resultaat pas na vele weken te beoordelen is. Klachten van de tumor, zoals pijn of bloedingen, kunnen al eerder verbeteren. Over het algemeen zult u de eerste twee jaar om de drie maanden voor een controle bezoek verwacht worden. Daarna zijn de controles om de zes maanden. Na vijf jaar krijgt u jaarlijks een afspraak voor een controlebezoek.

Uw huisarts

Uw huisarts en uw verwijzer worden aan het begin van uw behandeling per brief op de hoogte gebracht. Als de behandeling beëindigd is, ontvangt uw verwijzer hier weer een brief over.

Contact opnemen

Als u pijn of andere klachten heeft die direct zorg behoeven en een gevolg zijn van uw behandeling of uw ziekte, dan kunt u altijd het ziekenhuis bellen op 020 512 9111.

Hoe heeft u uw behandeling ervaren?

Het AVL vindt het van het grootste belang dat de behandeling en de zorg rondom onze patiënten zo goed mogelijk verloopt. Door middel van een enquête horen wij graag van u hoe u deze periode heeft ervaren.

Met deze gegevens kunnen wij de zorg en behandeling verder verbeteren. Het enquêteformulier krijgt u in de laatste week van uw behandeling.

U kunt dit formulier ingevuld inleveren bij de receptiebalie Radiotherapie of in de blauwe bus die voor deze balie staat.

BIJWERKINGEN

Alle intensieve behandelmethoden geven een aantal bijwerkingen. De mate waarin de bijwerkingen optreden, varieert per persoon. Dit heeft te maken met uw conditie en situatie. Tevens is het gebied dat bestraald wordt en de bestralingsdosis van invloed op de bijwerkingen. Uw behandelaar zal u uitleg geven over de bijwerkingen die bij u verwacht worden. Hieronder zijn enkele bijwerkingen beschreven.

Darmklachten

Door de bestraling raakt het darmslijmvlies geïrriteerd. Dit kan diarree, buikkrampen, slijm- en/of bloedverlies bij de ontlasting en winderigheid veroorzaken. Hierdoor moet u vaker naar het toilet en daarbij kan de aandrang acuut zijn. De klachten ontstaan vaak na twee tot drie weken en nemen geleidelijk toe. Deze houden ook na de behandeling nog aan, en na twee weken treedt hier verbetering in op. Een kleine groep patiënten houdt gedurende een langere periode, soms blijvend, nog milde klachten. In enkele gevallen houden ernstige klachten, zoals incontinentie voor ontlasting, blijvend aan.

Plasklachten

Na twee à drie weken kunnen plasklachten ontstaan. Deze klachten lijken erg op een blaasontsteking. Er kan

pijn bij het plassen optreden, u kunt loze aandrang ervaren of vaker moeten plassen. Over het algemeen zullen deze klachten over een periode van drie weken tot drie maanden na afloop van de behandeling vrijwel verdwenen zijn.

Vermoeidheid

Het is mogelijk dat u zich (meer) moe gaat voelen naarmate de bestralingsperiode vordert. Dit heeft met veel factoren te maken, waaronder uw behandeling en uw conditie, maar ook het regelmatig reizen naar het ziekenhuis kan een extra belasting zijn. De vermoeidheid kan ook na de behandeling nog aanhouden. Naast rust is het belangrijk om, zover dat gaat, fysiek actief te zijn. Een goede balans tussen inspanning en rust zal uw herstel bespoedigen.

Huidklachten

Als de bestraling is gericht in het gebied van de schaamstreek of rond de schaamlippen, dan zal dit huidklachten geven. Vanaf de tweede week van de bestraling wordt de huid geïrriteerd, met klachten van jeuk, pijn, en tekenen van roodheid en zwelling. Dit kan leiden tot open schaafwonden. Tot twee weken na de behandeling kunnen deze klachten verergeren. Daarna wordt het geleidelijk beter. De doktersassistenten van onze afdeling zullen u helpen met de huidverzorging en geven u advies. Tijdens de behandeling kunt u gewoon douchen. De huid mag niet in contact komen met irriterende producten, zoals zeep of chloorhoudend water (zwembad).

Overgang

Bij bepaalde behandelingen is het mogelijk dat u vervroegd in de overgang komt. Is dit bij u het geval, dan zal uw behandelaar dit met u bespreken.

Haaruitval

U kunt haaruitval krijgen in het gebied van de bestraling. Afhankelijk van de hoeveelheid straling zal uw schaamhaar tijdelijk of blijvend uitvallen.

Vaginale en seksuele klachten

Door de behandeling kunnen verschillende vaginale klachten ontstaan of verergeren. Afhankelijk van het bestralingsgebied kan er droogte en vernauwing van de vagina optreden. Ook kan u minder behoefte hebben aan seksueel contact. Uw behandelaar zal uitgebreid op deze klachten ingaan bij de controle afspraken die u wekelijks krijgt tijdens uw bestralingsperiode. Veel informatie vindt u in de een folder via deze link, <https://nfk.nl/media/1/Vaginale-en-seksuele-klachten-na-de-behandeling-van-gynaecologische-kanker.pdf>. Het AVL heeft speciale poliklinieken gericht op seksualiteit en intimiteit.

Specifieke bijwerkingen bij chemoradiatie

Is uw behandeling gecombineerd met chemotherapie, dan ervaart u mogelijk ook andere bijwerkingen. Hieronder worden een aantal bijwerkingen genoemd die het meest optreden. Er wordt regelmatig bloed afgenomen om uw bloed te beoordelen. Voelt u zich plotseling niet goed of ervaart u veel

last van onderstaande bijwerkingen, dan kunt u, ook 's avonds of in het weekend, het ziekenhuis bellen op het algemene nummer 020 512 9111. Voor gedetailleerde informatie verwijzen we u naar de patiënteninformatie over de chemotherapie.

Misselijkheid en verminderde eetlust

U krijgt voor de start van de behandeling recepten mee waarmee u tabletten tegen de misselijkheid bij de apotheek ophaalt.

Nierfunctiestoornissen

De chemotherapie heeft een nadelig effect op de werking van de nieren. Om schade aan de nieren te voorkomen krijgt u extra vocht toegediend via het infuus. Verder is het raadzaam om dagelijks twee liter vocht te drinken.

Tekort aan bloedplaatjes, rode- en/of witte bloedlichaampjes

Door de chemotherapie kan de aanmaak van bloedcellen in het beenmerg verstoord raken. Bij een tekort aan bloedplaatjes kan dit onder andere leiden tot een bloedneus of het snel ontstaan van blauwe bloedplekken. Bij een tekort aan witte bloedlichaampjes kan u door een infectie plots een hoge koorts krijgen.

Zelden haaruitval

Haaruitval op het hoofd komt door chemotherapie bij gynaecologische kanker zelden voor.

VEELGESTELDE VRAGEN

1 Is de bestralingsbehandeling pijnlijk?

Nee. Van de bestraling zelf voelt u niets. U hoort alleen een zoemend geluid op het moment van bestraling. Wel gaat u het effect van de bestraling bemerken, ongeveer twee weken na de eerste bestraling.

2 Wanneer gaat mijn behandeling starten?

We streven ernaar om u binnen tien dagen na de CT-scan te laten starten. Wij berichten u hier zo snel mogelijk over.

3 Word ik alle dagen bestraald?

Nee, in de weekenden en op feestdagen wordt u niet bestraald. In een heel enkel geval, bij onderhoud van een bestralingstoestel of bij veel feestdagen achter elkaar, kan het soms wel in een weekend vallen. Wij brengen u hier tijdig van op de hoogte.

4 Er is al een CT-scan van mij gemaakt. Waarom moet dit nog een keer gebeuren?

Zonder een voorbereidende CT-scan die in ons ziekenhuis gemaakt is, kunnen we niet bestralen. De CT-scan wordt gemaakt in bestralingshouding. Uw houding is via tatoeagepuntjes die bij de CT-scan op uw lichaam worden gezet, terug te vinden als u op de bestralingstafel ligt.

5 Moet ik nuchter zijn voor de CT-scan?

U hoeft niet nuchter te zijn voor de CT-scan.

6 Kan ik voor mijn (klein) kinderen blijven zorgen?

Ja. Ook als u hierna inwendig bestraald gaat worden bent u veilig voor uw omgeving. De straling verdwijnt direct als het bestralingstoestel uit is of, bij een inwendige bestraling, als de applicator uitgeschakeld wordt. Anderen in uw omgeving zullen zodoende geen straling ontvangen.

7 Word ik misselijk van de bestraling?

Als u veel darmklachten heeft, kan het soms voorkomen dat u zich ook misselijk voelt. Uw behandelaar kan u hier medicatie voor voorschrijven.

8 Moet ik extra letten op mijn voeding?

U kunt last krijgen van darmklachten. Groenten die veel gasvorming geven, zoals bonen, kool of uien, worden vaak minder goed verdragen. Dit geldt ook voor sterk gekruide maaltijden. Tijdens de behandeling gelden de richtlijnen voor gezonde voeding. Deze richtlijnen kunt u vinden op de website www.voedingscentrum.nl. Op de website van het KWF, www.voedingenkankerinfo.nl,

vindt u veel informatie over dit onderwerp. Gebruikt u extra vitamines, preparaten of voedingssupplementen, wilt u dan met uw behandelaar bespreken of u kunt doorgaan met het innemen hiervan?

9 Wat kan ik doen om de behandeling zo goed mogelijk door te komen?

Wij raden u aan om zo mogelijk uw dagelijks ritme op te pakken. Indien uw situatie dit toelaat, kunt u baat hebben bij een dagelijkse wandeling. Bij moeheid neemt u extra rust.

10 Mag ik roken tijdens de behandeling?

Ons advies is te stoppen met roken. Bij sommige behandelingen kan het de werking van de bestraling verminderen. Bovendien verhoogt roken de kans dat u opnieuw kanker krijgt. U kunt in ons ziekenhuis terecht bij de Stoppen-met-roken poli. Vraag uw behandelaar hiernaar.

11 Mag ik wijn of bier drinken?

Alcohol, mist in bescheiden hoeveelheid, heeft geen nadelige invloed op de behandeling.

12 Mag ik auto blijven rijden?

Dit is afhankelijk van de medicatie die u gebruikt, uw behandeling en uw situatie. U kunt dit het beste bespreken met uw behandelaar.

13 Kan ik blijven werken tijdens de behandeling?

Ook dit is afhankelijk van uw situatie en uw behandeling. U kunt dit het beste bespreken met uw behandelaar, huisarts of bedrijfsarts.

ANTONI
VAN
LEEUWENHOEK
NEDERLANDS KANKER INSTITUUT

**Antoni van Leeuwenhoek,
afdeling Radiotherapie**

Postbus 90203
1006 BE Amsterdam
020 512 9111

Bezoekadres Amsterdam

Plesmanlaan 121
1066 CX Amsterdam

Bezoekadres Hoofddorp

Spaarnepoort 1
2134 TM Hoofddorp

www.avl.nl